

Demografska sklada – pripombe in predlogi. – (Gradivo za razpravo na PS, 20.10.2020)

1. V obravnavi sta dva predloga o oblikovanju demografskega sklada (DS); enega (v nadaljevanju: DS1) je pripravila vlada, drugega (DS2) opozicijske stranke. O rešitvah, ki jih nudita, imam pomisleke, predvsem zaradi naslednjega:
 - a) Osrednji cilj vladinega predloga je očitno centralizirati upravljanje državnega premoženja na način, da bo vladajoča politika to upravljanje lažje obvladovala in ga, podobno kot doslej, tudi zlorabljala za zadovoljevanje strankarskih pa tudi drugih interesov.
 - b) DS2 izhaja iz preveč optimistične predpostavke, da bo možno s prihodki od njegovega premoženja čez 20 let in kasneje v pomembnem delu pokrivati vse večje primanjkljaje pokojninske blagajne. In drugič: s tem, ko pušča upravljanje strateških naložb nespremenjeno, premalo prispeva k bolj učinkovitemu upravljanju državnega premoženja in s tem posredno tudi upravljanja države.
2. Sam zaznavam ustanovitev DS kot priložnost, da v povezavi z njim resneje izboljšamo upravljanje državnega premoženja. Le to je bilo doslej preveč podrejeno zadovoljevanju interesov vsakokratne vladajoče politike in tako se je spremenilo v dejavnik, ki nam krepí korupcijo in tudi sicer resno slabi upravljanje države. Neučinkovitost le tega je slej ko prej osrednji razlog, zaradi katerega danes po BDP na prebivalca za Avstrijo bolj zaostajamo, kot smo pred 40 leti (leta 1980), to pa nam že sedaj močno omejuje financiranje socialne države, torej tudi pokojnin. Drugače povedano:
 - a) Finančne probleme, ki jih imamo z zadovoljevanjem potreb starostnikov in jih bo v prihodnje vse več, ne bo mogoče zadovoljivo reševati, ne da bi pomembno izboljšali ekonomsko učinkovitost države, izraženo z BDP na prebivalca. Zadovoljivo uresničevanje te usmeritve pa lahko zagotovimo le z učinkovitim, nekoruptivnim upravljanjem države. V upravljanju države so zato potrebne večje sistemske spremembe, ena pomembnih so tudi spremembe v upravljanju državnega premoženja. Danes to upravljanje obvladuje vsakokratna vladajoča politika, to njeno pristojnost pa je potrebno temeljito omejiti v korist ljudi z ustreznim znanjem in so tudi sicer nosilci relevantnih družbenih interesov. Pri tej preobrazbi lahko demografski sklad veliko pomaga, s tem pa bo posredno več prispeval k razreševanju problematike financiranja potreb starostnikov, kot bo to zmožgal z dividendnimi prihodki od svojih naložb.
 - b) Poleg pospešene rasti BDP bo potrebno financiranje potreb starostnikov razreševati tudi z drugimi ukrepi, ki niso povezani z demografskim skladom. Za pridobitev polne pokojnine bo potrebno dlje delati, dodatna finančna sredstva pa naj bi se preko državnega proračuna zagotavljalo tudi z nekaterimi obdavčitvami, ki se jih ta čas ne poslužujemo. Predvsem so aktualni trije davki: na nepremičnine, na dediščine ter okoljski davki. Z davčnim sistemom bo potrebno tudi sicer učinkoviteje urejati finančna »neravnovesja«, kot je ta, da naj bi državni proračun letos za pokrivanje primanjkljaja pokojninske blagajne namenil več kot milijardo sredstev, prihranki prebivalstva v bankah pa so se že v devetih mesecih tega leta povečali za enak znesek.
3. Kot alternativo za sklada DS1 oziroma DS2 predlagam naslednje:
 - a) **Upravljanje državnega premoženja, ki naj bi se ga po vladinem predlogu vključilo v sklad DS1, se organizira v dveh skladih v lasti države. To sta:**
 - **Razvojni sklad (RS)**, ki upravlja strateške in druge, za razvoj Slovenije pomembne gospodarske naložbe. Sklad podpira razvoj države tudi z naložbami, ki jih financira s proračunskimi sredstvi, z zadolževanjem, ter s sredstvi, ki jih v obliki dividend in v drugih oblikah ustvarja s svojim poslovanjem.

- **Demografski sklad** (DS3), ki upravlja finančne in druge naložbe države, ki nimajo strateškega značaja (portfeljske naložbe). Del svojih dividendnih in drugih letnih prihodkov sklad akumulira in z njimi povečuje svoje naložbe, preostale prihodke pa nameni pokrivanju primanjkljaja v pokojninski blagajni.

b) Sklada naj bi se upravljalo po naslednjih usmeritvam:

- Uporablja se **splošna načela** upravljanja, ki jih vlada predlaga v svojem predlogu zakona o D1.
- Pristojnosti **skupščin** obeh skladov opravlja vlada.
- Nadzorni svet **Razvojnega sklada** naj bi imel 11 članov, kot predlaga vlada za sklad DS1, imel pa bi drugačno sestavo. Člane naj bi imenoval parlament, in sicer:
 - 4 na predlog vlade,
 - 2 na predlog sindikatov - članic ESS,
 - 2 na predlog delodajalskih organizacij – članic ESS,
 - 1 na predlog upokojenskih organizacij,
 - 1 na predlog Mladinskega sveta,
 - 1 na predlog Komisije državnega zbora za nadzor Javnih financ.

(Po predlogu vlade naj bi 9 od 11 članov predlagala politika - vlada in poslanske skupine, sindikatov, delodajalcev in Komisije državnega zbora pa ni med predlagatelji).

- Nadzorni svet **Demografskega sklada** (DS3) naj bi imel 9 članov in sestavo, kot jo opozicija predlaga za sklad D2. Ta sestava je enaka gornji, le sindikati in delodajalci naj bi v tem primeru predlagali le po 1 člana.

c) Članstvo v nadzornih svetih, ki upravljajo državno premoženje, smo razvili v dobro nagrajeno delo, ki ne zahteva prav veliko znanja in naporov, predvsem pa neučinkovitosti in zlorab tega upravljanja z ničemer ne sankcioniramo. To močno znižuje njegovo učinkovitost in zato bi morali proučiti, kako ta problem sanirati.

4. Predlog, ki ga navajam pod prejšnjo 3. točko, se od predloga vlade (DS1) pa tudi od predloga opozicije (DS2) razlikuje predvsem v naslednjem:
- a) Vlada v svojem predlogu poverja upravljanje strateških naložb, ki so eden ključnih dejavnikov uspešnega gospodarskega razvoja države, demografskemu skladu; to ni primerna rešitev, saj so cilji upravljanja teh naložb praviloma drugačni in bolj zahtevni, kot je to pri portfeljskih naložbah.
 - b) Opozicija v svojem predlogu DS2 predpostavlja, da se strateške naložbe upravlja tako kot doslej, to je v SDH, kar je zelo slaba možnost.
 - c) Po vladinem predlogu naj bi od 11 članov nadzornega sveta 9 članov imenovala politika, od tega večino ta, ki je trenutno na oblasti. Ta rešitev še poslabšuje ureditev, ki je že vrsto let v uporabi pri upravljanju državnega premoženja, z njo pa smo državi razvojno povzročili veliko škodo.
 - d) Predlog sklada DS2 predvideva, da se vse njegove prihodke naslednjih 20 let akumulira. Spričo tega, da ima pokojninska blagajna že danes velik primanjkljaj, ki se ga pokriva iz proračuna, se te rešitve v predlogu sklada DS3 ne upošteva. Iz podobnih razlogov predlog sklada DS3 ne predvideva, da naj bi se njegove sposobnosti akumuliranja premoženja krepile v breme davčnih prihodkov.